

TREBALL FINAL DE GRAU

L'IMPACTE DE LA MÚSICA EN LA CONSTRUCCIÓ DE LA IDENTITAT DELS INFANTS

THE IMPACT OF MUSIC ON THE CONSTRUCTION
OF CHILDREN'S IDENTITY

GRAU EN MESTRE/A D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA
FACULTAT D'EDUCACIÓ I PSICOLOGIA

**Universitat
de Girona**

AUTORA:

ANNA RAURICH VERDÚ

DIRECTOR:

MIQUEL ALSINA TARRÉS

Índex o sumari

Resum del contingut	1
Paraules clau	1
Abstract	1
Key words	1
Introducció	2
Marc teòric	3
Identitat: Revisió del concepte	3
Identitat cultural / ètnica i el conflicte de les identitats creuades	3
Identitat dels infants	5
El paper de la música en el procés identitari	6
Aplicació de la música a l'escola en un entorn multicultural	6
Mètode	8
Eines de recollida de dades	9
Qüestionari a les famílies	9
Entrevista a la TIS de l'escola	10
Observació participant	11
Resultats	12
Qüestionari a les famílies	12
Entrevista a la TIS de l'escola	17
Observació participant dels infants	19
Discussió i conclusions	22
Identitat	22
Música	23
Docència	23
Limitacions i prospectiva de la recerca	26
Referències documentals	27
Annexos	28
Entrevista a la tècnica d'inclusió social	28
Fragment del diari de pràctiques	33

Resum del contingut

En la societat plural d'avui en dia, ens trobem cada cop més amb infants que creixen amb problemes identitaris i situacions d'identitats creuades. Aquest estudi pretén: Copsar la realitat cultural que coexisteix a l'escola Àgora de Girona, analitzar quin espai ocupa la música en la vida dels infants i famílies de l'escola, i relacionar el concepte d'identitat cultural i música, trobant els lligams que fan de la música un component necessari en el desenvolupament de tota identitat. A través de qüestionaris, entrevistes i observació participant, aquest treball analitza la construcció d'identitat i el paper que té la música en l'adquisició d'aquesta.

Paraules clau

Identitat, música, escola, diversitat, educació primària

Abstract

In today's multicultural society, we find more and more children who grow up with identity problems and situations of identity growth. This study intends to: to capture the cultural reality that coexists at the Agora school in Girona, to analyze what role music occupies in the lives of the children and families from the school, and to relate the concept of cultural identity and music, finding the connections that make music a necessary component in the development of all identities. Through questionnaires, interviews and participant observation, this paper analyzes the construction of identity and the role of music in its acquisition.

Key words

Identity, music, school, diversity, primary education

Introducció

La realitat a les aules de primària és cada cop més plural. A les escoles, cada vegada més, hi ha alumnes de procedències diverses, amb necessitats educatives concretes, que segueixen religions diferents... L'escola Àgora de Sant Narcís, Girona, no n'és una excepció. És una escola de màxima complexitat amb un 82'4% d'alumnes immigrants o de família migrada. El nou currículum, a través dels vectors que vertebraven les pràctiques educatives, estableix que l'educació ha de ser universal, ha d'atendre el benestar emocional dels infants i ha de promoure la ciutadania democràtica.

Per poder garantir les pautes que marca el currículum cal, doncs, investigar i estudiar quina és la realitat multicultural que tenim a l'aula, per tal de comprendre-la i ajustar la vida educativa a les necessitats reals de l'alumnat. Això, però, no és una tasca senzilla, ja que el mateix concepte de cultura o d'identitat és subjecte, en si mateix, d'estudi i discrepàncies entre acadèmics i teòrics. Un altre factor que dificulta aquest estudi és la problemàtica de la identitat creuada o difusa dels fills d'immigrants. Al llarg de les següents pàgines es discutirà aquesta qüestió amb més detall, però cal ser conscients que aquesta és la realitat per molts dels infants que estan dins del sistema educatiu actualment.

La diversitat cultural, i com tractar-la a l'escola es pot enfocar des de molts punts de vista i des de moltes disciplines. Des de les ciències socials podríem revisar la història i veure que no és la mateixa narració si es canvia el punt de vista des d'on es mira, des de les llengües es podria fer un treball de validació i de reconeixement dels diversos idiomes i analitzar si es relacionen a una cultura o no... Des de la música, que és el que ha impulsat aquest Treball de Final de Grau, es pot veure com influeixen les músiques, i més en concret les melodies tradicionals del país d'origen, a la construcció i al manteniment d'una identitat pròpia dels infants immigrants.

Tota cultura té melodies vinculades a diversos aspectes de les seves tradicions i rituals: cançons relacionades amb les religions o creences, músiques per cantar quan es duen a terme activitats quotidianes, cants que narren històries, llegendes, moralitats... Aquest estudi pretén, doncs, trobar el nexa entre la identitat cultural i la música i busca com aplicar-ho a l'aula per aconseguir una educació amb pràctiques interculturals i inclusives.

Marc teòric

Identitat: Revisió del concepte

La identitat és un concepte complex de definir. Grans filòsofs han reflexionat sobre aquesta mateixa qüestió al llarg de la història: Descartes, Hume, Locke, Rousseau, entre d'altres. Diversos sociòlegs, durant els darrers anys, han citat el llegat d'aquests autors i han aportat teories que buscaven precisar que és la identitat. Actualment, continua sent un tema ple de contradiccions i hipòtesis discordants. Pel que fa al marc teòric d'aquesta recerca, s'entén la identitat des de dos vessants (Salhi, 2023):

- Identitat com a la percepció individual d'un mateix que té cada individu.
- Identitat com el sentiment de pertinença d'una persona a un grup concret.

Aquestes dues definicions no es poden entendre per separat, ja que la construcció d'una depèn de l'existència de l'altra. La identitat és, doncs, "un procés dual on l'esfera individual i social conflueixen: d'una banda, té a veure amb l'autopercepció viscuda per la persona mateixa [...] quelcom inherent a l'esfera individual o privada; però també per la identificació reconeguda i compartida amb la societat" (Departament d'Educació, 2018, p.7).

Hi ha diversos tipus d'identitat: Identitats de gènere, identitats ètniques, identitats culturals, identitats escolars o acadèmiques... Cada persona pertany a diversos grups que modelaran i prendran part en la construcció de la seva identitat. No serà igual la identitat d'una dona, immigrant, de classe baixa i treballadora que la identitat d'un home, blanc, de classe alta.

Identitat cultural / ètnica i el conflicte de les identitats creuades

La identitat cultural és un concepte que fa referència al conjunt "d'activitats socials, organitzades i transmeses d'una generació a una altra, les quals acostumen a ser conscients i apropiades per l'individu que les realitza" (Marcet, 2013, p.62). La identitat ètnica, en canvi, es pot definir, segons Isajiw (1990), com "una manera en la qual, la persona, de acuerdo con su origen étnico, se coloca a sí misma psicológicamente en relación a uno o más sistemas sociales, y en los cuales percibe como otros la situación a ella en relación a esos sistemas" (citada per Espín, 1998, p.228). Segons Fredrik Barth (1976) una ètnia és un grup

subjectivament oposat a un altre a causa de les seves diferències. És a dir, "no es tracta d'un grup objectivament configurat per la possessió comuna d'un seguit de trets culturals correlacionats propis i diferencials, com s'havia acceptat fins llavors: la contraposició ètnica no preserva una identitat cultural prèvia, sinó que la constitueix" (Ballestín, 2008, p.25).

Sigui com sigui, la identitat ètnico-cultural és una de les identitats que participa en la creació d'una identitat pròpia. Què passa, doncs, quan un subjecte pertany o conviu amb dues o més cultures o grups ètnics? El fenomen resultant d'aquesta situació es coneix com a conflicte d'identitat creuada.

"El conflicte d'identitat sorgeix quan diferents aspectes de la identitat d'una persona són incompatibles i, per tant, la persona té dificultat per escollir-ne un d'aquests per determinar la seva identitat." (Salhi, 2023, p.3). Qualsevol persona pot patir conflictes identitaris, sobretot en la infància i adolescència, ja que és el moment o es configuren les bases de la identitat. Però el fet de mantenir una identitat cultural del país d'origen (o dels progenitors) mentre es viu en una societat amb uns trets culturals diferents, és la situació idònia perquè es creïn aquests conflictes. Els factors que influeixen i compliquen aquesta adquisició d'una identitat pròpia quan hi ha una situació d'identitat creuada són els següents (Salhi, 2023):

- Edat amb la qual la persona immigrada arriba al país d'acollida
- L'encreuament de cultures que es troba l'immigrant (o fill d'immigrants)
- La societat d'acollida
- La mateixa família

Un cop arribats a aquest punt cal aclarir dos processos que es duen a terme per les persones que es troben en una situació de xoc de cultures: L'enculturació i l'aculturació. El primer terme fa referència al "procés pel qual els individus adquireixen i aprenen els valors, les normes i les creences de la seva cultura d'origen i es transmet de generació en generació [...] important per mantenir la identitat i cohesió de la comunitat d'origen" (Salhi, 2023, p.8). L'aculturació, en canvi, és "el procés pel qual els individus o grups adopten elements de la cultura de la societat d'acolliment" (Salhi, 2023, p.8). Ambdós processos tenen un paper clau en la construcció d'identitat i, depenent de com es duguin a terme el conflicte identitari serà major o menor.

Identitat dels infants

Els estudis i les recerques sobre la identitat són abundants, però la investigació sobre la identitat dels infants roman pràcticament inexplorada. Durant un temps es pensava que els infants eren actors passius i que la identitat s'adquiria en arribar a l'adolescència. Això és sabut que no és cert:

Els infants [...] es constitueixen en subcultures semi-autònomes, de manera que construeixen i mantenen pràctiques socials, xarxes de relacions, i sistemes de significat que són distintius dels seus propis espais físics i socials, ni que sigui a un espai imposat pels adults com ho és l'escola. (Ballestín, 2008, p.5)

La identitat és un procés dinàmic i social que recull totes les vivències del subjecte al llarg de la seva vida, des del naixement. L'infant, doncs, descobreix qui és ell mateix a mesura que va aprenent què és la societat i se situa a ell mateix respecte a aquesta. Què passa, doncs, amb els fills i filles de famílies immigrants?

Els fills dels immigrants, les anomenades segones generacions, del punt de vista identitari, tenen una tasca molt més complexa que els seus pares. Mentre que els adults que han immigrat són portadors d'un sistema de referències ben travat, l'horitzó vital dels seus fills queda circumscrit, gairebé en exclusiva, a la societat de recepció. (Besalú, 2006, p.119)

A més, aquests infants i joves també es veuen afectats per les dificultats i traves a les quals es veuen enfrontats els fills i filles de famílies endèmiques. Per sobre d'aquests processos, Salhi (2023) remarca la idea que "l'immigrant o fill d'immigrant es troba construint una identitat entre un encreuament de cultures, amb moltes normes i valors contradictoris" (p.9). És per això que, durant aquests anys, que són complicats i variants per tothom, hi ha infants i adolescents que es veuen enmig de situacions i decisions contradictòries entre la cultura de la seva família i la del lloc on viuen. Aprenen, doncs, "a detectar els matisos d'aquelles conductes que poden ser normals a casa, però que, en públic, són considerades estranyes" (Besalú, 2006, p.119).

"La construcció de la identitat pot ser un procés llarg i difícil, però si els joves aconsegueixen establir una identitat coherent i satisfactòria, poden sentir-se més segurs i confiats en el seu lloc en el món" (Salhi, 2023, p.8). Aquesta és l'arrel de la importància que durant la infància i l'adolescència es vetlli per l'adquisició d'unes bases que facilitin aquest procés.

En la mesura que sapiguem transmetre el missatge que no es tracta pas d'escollir entre una i altra cultura, sinó que es tracta més aviat de construir entre tots un nou marc de relacions en què totes les manifestacions culturals siguin legítimes, reconegudes i respectades, estarem treballant per a la integració d'aquestes "segones generacions" i prevenint possibles conflictes. (Besalú, 2006, p.120)

El paper de la música en el procés identitari

Sempre s'ha dit que la música és el llenguatge universal per excel·lència, que a més posa en moviment les emocions i transmet tot allò que és difícil de comunicar amb les paraules. Aquesta és la raó que permet vincular la música amb el procés identitari: un procés que, com ja ha quedat demostrat a les anteriors pàgines, és un procediment altament complex emocionalment i que demana la recerca d'estratègies que facilitin l'adquisició d'una identitat que "pacifiqui" les diferències i contradiccions amb les quals es veu enfrontat el subjecte.

Marcet (2013) afirma que la música, que és portadora d'ideologia i de valors, "pot contribuir a satisfer la construcció de la identitat dels subjectes, perquè en definitiva la identitat és un procés narratiu que ofereix amb intensitat una percepció del jo, del nosaltres i dels altres" (p.373). És clar, doncs, que la música, que des de sempre ha anat relacionada amb diversos àmbits de la vida diària, de les tradicions i cultures, pot facilitar l'adquisició d'identitat pròpia. Segons Simon Frith (citat per Marcet, 2013), les funcions de la música són les següents:

- Respon a qüestions referents a la identitat.
- Proveeix fórmules de gestió personal en la relació entre la vida pública i privada.
- Dona forma a la memòria personal, organitza el nostre sentit del temps i intensifica la nostra experiència del present.

Si la música pot desenvolupar un rol tan necessari en l'adquisició d'una identitat pròpia, s'està fent alguna cosa per aprofitar-ho? Les cultures són riques amb músiques tradicionals portadores de valors i creences propis d'aquestes. A més, hi ha moltes tradicions i celebracions culturals que s'acompanyen de música. En la societat multicultural actual, s'està fent servir aquesta oportunitat?

Aplicació de la música a l'escola en un entorn multicultural

"La cultura i el saber escolars no són ni neutres ni universals, sinó que responen als criteris actitudinals i aptitudinals propis de les classes dominants" (Ballestín,

2008, p.29) o, cosa que és el mateix: aquells criteris propis de la cultura endèmica. És per això que l'escola sol ser un escenari de xoc entre la cultura escolar i la cultura familiar d'orígens estrangers. L'objectiu de l'escola és, tal com afirma Giroux (1983), proporcionar una pedagogia crítica que ofereixi una "práctica educativa radical liberadora, creadora de experiencias en las que los estudiantes puedan encontrar una voz y mantener y extender las dimensiones positivas de sus propias culturas e historias" (citada per Ballestín, 2008, p.31).

Un cop justificada la importància de la música en aquest procés, es veu clar que cal aprofitar l'escola per oferir espais on les diferents cultures tinguin cabuda i la música pot ser una bona manera de fer-ho. Cal estudiar, però, com dur-ho a terme a les pràctiques educatives. García (2011) defineix els aspectes bàsics que s'han de tenir en compte quan tenim una situació intercultural a l'aula (citada per Casadevall, 2021):

- Cal conscienciar als infants per fer-los veure i comprendre que viuen en una societat formada per diverses cultures. S'ha de crear, doncs, un clima i una actitud positiva, acollidora i de respecte envers totes les diferents identitats presents a l'aula, a l'escola i a l'entorn.
- Cal oferir pràctiques educatives que ofereixin espais perquè tots els infants expressin els trets característics de la seva cultura per tal que els companys i companyes puguin conèixer-la. Això ha de permetre a l'infant sentir-se segur, sense discriminacions, per tal d'afavorir la seva autoestima i el seu procés identitari.
- "Cal tenir en compte les mesures compensatòries que es posen en pràctica davant l'arribada d'alumnat estranger i evitar que els professionals de les escoles les estableixin de forma definitiva". (p.16)
- Cal replantejar l'objectiu de les pràctiques i projectes educatius. Aquest no és aconseguir que tots els alumnes s'assemblin, sinó oferir un espai on tothom se senti respectat i acollit amb les seves diferències.

Mètode

La pregunta que impulsa aquesta recerca és:

"Com impacta la música a la construcció d'identitat dels infants immigrants de l'escola Àgora de Girona?"

Així doncs, la hipòtesi formulada en aquest treball és: *"La música cada cop és més globalitzada i això té un impacte en la construcció d'identitat dels infants immigrants (i locals), fent que aquesta identitat cada cop sigui més difosa i global".*

Per poder confirmar o desmentir aquesta qüestió cal investigar, doncs, quines identitats culturals hi ha presents a l'escola i quines músiques s'escolten a casa seva. Els objectius d'aquest treball de final de grau, relacionats amb la pregunta de recerca i les hipòtesis que se'n deriva, són:

1. Copsar la realitat cultural que coexisteix a l'escola Àgora de Girona.
2. Analitzar quin espai ocupa la música en la vida dels infants i famílies de l'escola.
3. Relacionar el concepte d'identitat cultural i música, trobant els lligams que fan de la música un component necessari en el desenvolupament de tota identitat.

Les dades que es necessiten recopilar per assolir els objectius d'aquesta investigació es recolliran a partir de 3 instruments. La primera via d'informació recull, a través d'una enquesta, el punt de vista de les famílies. La segona, una entrevista semidirigida, plasma el punt de vista d'una figura objectiva sobre la realitat de l'escola (la tècnica d'inclusió social). Finalment, la tercera eina permet recollir dades relacionades directament amb els subjectes d'estudi, els infants de l'escola àgora, a través de l'observació participant. La diferent naturalesa de les dades recollides permet fer una triangulació metodològica de la informació obtinguda.

Les investigacions que requereixen un enfocament metodològic qualitatiu són més difícils de justificar (González, 2022). És per això que aquesta recerca intenta seguir els següents criteris de qualitat:

- Credibilitat/veracitat: Les dades obtingudes es triangularan per poder contrastar la informació des de 3 punts de vista diferents.
- Transferibilitat: En tot moment s'ha intentat fer l'estudi amb un mostreig representatiu. Cal tenir en compte, però, que les famílies d'aquesta escola

no solen participar massa i això pot representar una barrera a l'hora de recollir dades.

- **Consistència:** S'ha fet una exhaustiva descripció contextual en tot moment per poder-ne contrastar les dades recollides.
- **Neutralitat:** S'ha intentat tenir en compte tots els biaixos que hi ha i s'han expressat en aquestes pàgines per poder treure les conclusions tenint-los en compte.

Eines de recollida de dades

A continuació es defineixen els instruments de recollida de dades, a qui van dirigits i com s'han configurat.

Qüestionari a les famílies

El qüestionari que s'utilitza s'ha desenvolupat agafant de referència el model d'Espín (1998), que divideix els components de la identitat ètnica en 2 blocs:

- **Aspectes interns:** Tots aquells relacionats amb les dimensions cognitiva, afectiva i moral.
- **Aspectes externs:** Són aquells aspectes relacionats amb les conductes socials i culturals que es poden observar. Engloba coses com el llenguatge, les relacions d'amistat, les tradicions...

Les preguntes del qüestionari, doncs, s'han escrit tenint en compte aquesta dualitat d'aspectes.

També s'ha tingut en compte que moltes vegades els alumnes de l'escola han nascut aquí, però les famílies són de fora. Això provoca que les realitats identitàries puguin ser diferents. El qüestionari, doncs, es divideix en 4 blocs:

- **Dades sobre la persona que realitza el qüestionari:** Aquesta secció permet recollir les dades sobre els adults de les famílies de l'escola.
- **Dades sobre la unitat familiar:** Aquest apartat fa d'enllaç entre la primera part i la tercera, i permet entendre les diferències que pot haver-hi entre les respostes d'un bloc i l'altre.
- **Dades referents als fills:** Aquestes preguntes s'han de respondre segons la realitat dels infants. Són les dades més rellevants pel que fa a aquest

estudi, però necessiten les respostes dels altres apartats per poder tenir un valor real.

- Opinió personal: Aquest apartat demana opinions subjectives sobre la identitat, la cultura i la música.

Per acabar, cal destacar que, tant les preguntes com les opcions de resposta, l'enquesta està redactada en tres idiomes: català, castellà i anglès. Això s'ha decidit així, ja que els enquestats són les famílies de l'escola Àgora i, com ha quedat reflectit en aquestes pàgines, són famílies d'orígens i llengües molt diverses. D'aquesta manera es facilita que més persones puguin respondre les preguntes, perquè es redueix la barrera idiomàtica.

L'enquesta ha estat sotmesa a dos processos de validació per tal de poder-se utilitzar com a eina de recollida de dades fiable en aquesta recerca. Ha estat validada externament per en Miquel Alsina Tarrés, el tutor d'aquest TFG, i ha estat sotmesa a validació interna per part d'una mare de l'escola, que la va contestar i va fer-ne retroacció en tot allò que no quedava clar o s'havia de modificar.

Entrevista a la TIS de l'escola

S'ha considerat necessari fer una entrevista a la tècnica d'inclusió social de l'escola, ja que és un agent extern i té un punt de vista diferent del de les famílies sobre la qüestió d'identitat dels infants de l'escola.

S'ha escollit un model d'entrevista semidirigida, perquè aquest format permet abordar els temes que interessin alhora que permet cert grau de lliure expressivitat de la persona entrevistada. L'entrevista es farà de manera presencial i s'enregistrarà una pista d'àudio que, posteriorment es transcriurà per la posterior anàlisi.

Els punts claus pels quals navegarà l'entrevista són:

- De què es tracta la seva feina (per donar context i rellevància a la seva paraula)
- Explicació de la realitat dels infants de l'escola (procedència, classe social...)
- Debate sobre la identitat (i el conflicte identitari dels nens migrants i fills de pares migrants)

- Preguntar si creu que la música pot tenir efecte (positiu o negatiu) sobre la construcció d'identitat dels infants.

Observació participant

Per poder respondre a la pregunta d'investigació d'aquest treball i per assolir els objectius plantejats, tal com s'ha dit amb anterioritat, cal un enfocament metodològic qualitatiu. A part de les eines de recollida de dades exposades en els dos punts anteriors, es feia necessari una eina que s'apropés més a la realitat dels subjectes d'estudi: els infants de l'escola Àgora. Per aquest motiu, l'observació participant és la darrera eina per recopilar informació per a la recerca. Aquesta observació participant s'ha dut a terme al llarg de tota l'estada de pràctiques, des del 5 de febrer del 2024 al 10 de maig del mateix any, agafant més importància a mesura que s'anaven concretant les característiques d'aquesta recerca. Les observacions fetes s'han recollit en un registre anecdòtic.

Cal tenir en compte els obstacles que, conscientment, aquesta eina de recollida de dades té una sèrie de biaixos que poden dificultar la investigació:

- No es pot obviar la barrera que ocasionen les relacions de poder entre l'observadora (estudiant de pràctiques que fa rol de docent) i els infants.
- La diferència d'edat també és un obstacle a l'hora de poder accedir als seus mons, ja que les seves conductes són diferenciades quan es relacionen amb l'adult o amb els companys.
- Les limitacions en el temps i l'espai també ocasionaran que les dades recollides no siguin equitatives: la quantitat i la qualitat de les dades serà diferent entre infants i cursos de l'escola.

Resultats

Els resultats d'aquesta cerca es presenten en tres blocs diferenciats respectant les eines de recollida de les quals s'han obtingut. Primer s'exposen les dades obtingudes dels qüestionaris a les famílies de l'escola, posteriorment es reflecteix la informació extreta de l'entrevista amb la TIS i, per acabar, es fa un recull de la recollida de dades de l'observació participant.

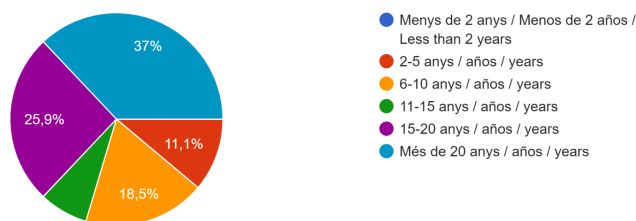
Qüestionari a les famílies

El qüestionari es va enviar a un total d'unes 120 famílies i es va deixar un període de dues setmanes per poder contestar. Durant aquest període es van fer diversos avisos per recordar a la gent que contestés l'enquesta. Tot i els esforços, la participació va ser de 27 respostes (un 22'5% de participació) de les quals un 85,2% van ser dones i només un 11,1% van ser homes. Les edats dels subjectes oscil·len entre els vint-i-un anys i els cinquanta-cinc (exceptuant un cas que ha contestat que té menys de quinze anys), però un 70,7% de la gent (19 individus) es mou entre els 30 i els 45 anys.

Vuit de les persones que han respost l'enquesta són nascudes a Catalunya o Espanya, mentre que les altres procedeixen d'orígens diversos: 7 persones són d'Hondures, 5 són del Marroc, 2 del Brasil, 2 de Bolívia i després hi ha 3 persones que són de l'Equador, Rússia i República Dominicana, respectivament. Un dels subjectes ha respost la seva data de naixement en comptes del lloc. Ha contestat, però, que porta 11-15 anys vivint a Espanya, per tant, és immigrant, que la seva llengua materna és el castellà i que segueix la tradició catòlica. Aquestes respostes no ens permeten saber d'on és, però la situem com a persona immigrant, possiblement d'un país sud-americà.

Pel que fa al temps que fa que viuen a Espanya, aquests són els resultats:

Quant temps fa que vius a Espanya? ¿Cuánto tiempo hace que vives en España? For how long have you been living in Spain?
27 respostes

Figura 1. Temps que fa que viuen a Espanya els enquestats

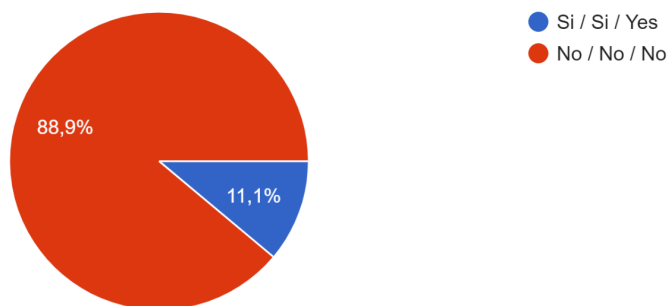
Cal tenir en compte que a la franja de més de vint anys (37% de les respostes), s'ha inclòs tota aquella gent nascuda a Catalunya o Espanya. Per tant, de les 10 persones que han escollit aquesta opció, 8 són nascudes aquí.

Les llengües maternes de les persones que han respost el qüestionari concorden amb la llengua oficial del seu país d'origen en la majoria dels casos. Només trobem dues excepcions: Una de les persones nascudes a Catalunya parla Ful com a llengua materna, i una de les dues persones de Bolívia té com a idioma principal el quítxua mentre que l'altra parla en castellà.

Referent a la pregunta: "De quina cultura provens?" tothom ha contestat la del seu país d'origen. Cal destacar, però, que en alguns casos han mencionat tant la cultura del seu país juntament amb el vessant religiós (cristiana, islàmica, catòlica...), mentre que en altres només han al·ludit un dels dos aspectes.

Una de les dades que més m'ha sorprès en analitzar els resultats d'aquest qüestionari és la referent als conflictes d'identitat. Un 88,9% d'enquestats afirma no haver tingut mai cap problema en aquest sentit:

Has tingut mai conflictes d'identitat relacionats amb la cultura o l'ètnia? ¿Has tenido alguna vez conflictos de identidad relacionados con la cultura o ... identity conflicts related to culture or ethnicity?
27 respostes

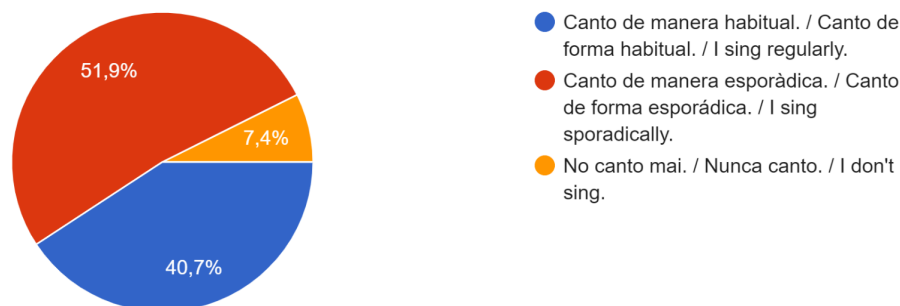
Figura 2. Enquestats que han tingut conflictes d'identitat per raó de cultura o ètnia

Pel que fa als hàbits musicals, tot i que el 77,8% va afirmar que la música era molt important a la seva vida, i la resta van afirmar que, si més no, la música era present al seu dia a dia, quan se'ls va preguntar amb quina freqüència cantaven els resultats van ser els següents:

L'impacte de la música en la construcció de la identitat dels infants
Anna Raurich Verdú

Marca l'afirmació que es correspongui amb els teus hàbits musicals. Marca la afirmación que se corresponda con tus hábitos musicales. Mark the statement that corresponds to your musical habits.

27 respostes

Figura 3. Freqüència en què canten els enquestats

Les dues preguntes que fan referència a l'escolta de música presenten resultats poc simbòlics. Cal destacar, però, que hi ha 3 persones que no escolten música tradicional de cap mena i 4 que no escolten cap música actual. Aquestes respostes són discrepants amb els percentatges que afirmen que tothom situa la música en un espai prou important a la seva vida.

Aquestes dades ens permeten concretar el context en el qual es desenvolupen els fills i filles de les famílies de l'escola. Tot i això, només 6 dels 27 subjectes que han respost el qüestionari, han respost que el seu fill ha nascut fora del país. Tres d'ells van venir a viure aquí quan tenien quatre anys, dos quan només tenien un any i el darrer quan en tenia 10. També sobta que el 92,6% ha afirmat que els seus fills no han tingut mai conflictes d'identitat relacionats amb la cultura o l'ètnia, i les dues persones que han marcat que sí que n'han tingut tenen fills nascuts a Catalunya (una persona Marroquina i l'altra Brasileira).

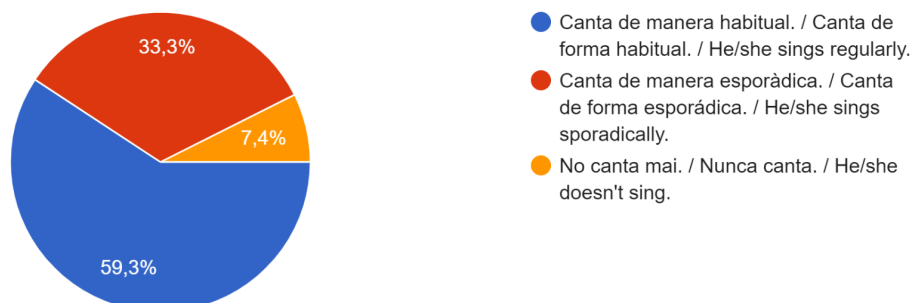
Quan el qüestionari pregunta sobre la importància de la música a la vida dels fills dels enquestats el 74,1% afirma que és molt important la música, i el 25,9% diu que és present però no molt important. Hi ha un augment respecte a les respostes de les famílies de nens i nenes que no escolten música tradicional de cap mena (6 dels fills dels enquestats). Pel que fa als hàbits musicals a l'hora de cantar les respostes són les següents:

L'impacte de la música en la construcció de la identitat dels infants

Anna Raurich Verdú

Marca l'afirmació que es correspongui amb els hàbits musicals del teu fill/a. Marca la afirmació que se corresponda con los hábitos musicales de tu ...t that corresponds to your childs' musical habits.
27 respostes

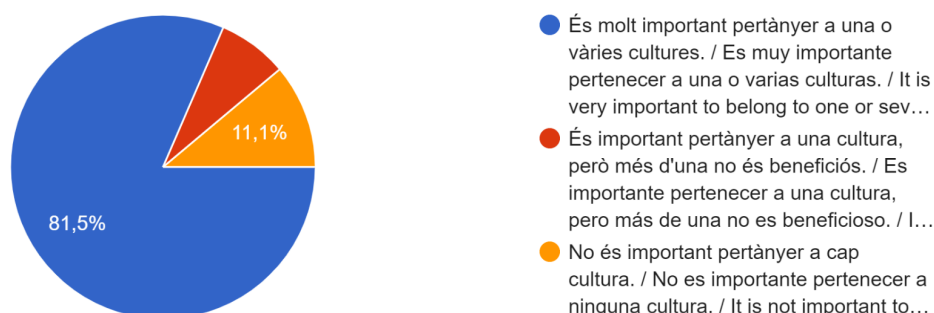

Figura 4. Freqüència en què canten els fills/filles dels enquestats

Alguns dels referents musicals que escolten i canten aquests infants són: Tyets, Miki Nuñez, Ginestà, Oques Grasses, Catarres, Dàmaris Gelabert, Pot Petit, Camilo, Lil Dami, Romeo Santos, Mc Levin, Karol G, Milo J, Shakira, Central Cee... Algunes respostes fan referència a estils en general com ara reggaeton, "bachatas", música infantil, música cristiana, tecno... Per acabar, diverses persones han mencionat les cançons del musical de la Sireneta, ja que s'està preparant aquest any a l'escola.

Per acabar el qüestionari se'ls preguntava quina importància donaven a la pertinença a una o diverses cultures i el perquè. Els resultats van ser:

Quina importància dones a la pertinença a una o vàries cultures? ¿Qué importancia le das a la pertenencia a una o varias culturas? What importan...do you give to belonging to one or more cultures?
27 respostes

Figura 5. Importància que donen els enquestats a la pertinença a una o diverses cultures

Les justificacions que es van donar a aquesta pregunta són les següents:

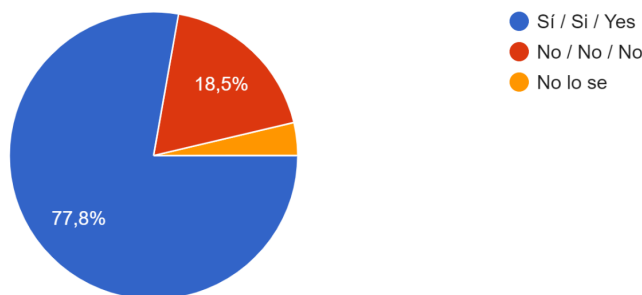
Resposta a la pregunta anterior	Justificació de la resposta
<p>És molt important pertànyer a una o diverses cultures.</p>	<p>"Es importante aprender de otras culturas" "El sentimiento de grup, d'acceptació, d'iguals... crec que és important sentir-lo" "Creo que somos seres con pluralidad" "Per mi el primer és conèixer la cultura dels pares i després els altres. Així el nin/a tindrà més coneixement de les altres cultures del món." "Com més varietat cultural més enriquidora" "És beneficiós, ja que tens molta riquesa cultural" "Pienso que tener cultura de tu país de nacimiento, es como identidad que te representa, tus raíces, yo en lo personal se las enseño al niño para que conozca sus raíces" "La cultura nos enseña la identidad de las personas que nos rodean si conoces su cultura sabes quién es" "Està bé saber altres cultures per respectar cada un com pensa" "No existeix cap cultura estanca, que no dialogui amb altres" "Porque así tienes conocimiento de otras culturas, tradiciones y puedes empatizar más" "Siempre es bueno conocer otras culturas para tu formación para el futuro" "Perteneceemos a más culturas por raíces y por la sociedad donde vivimos" "Si porque va muy bien saber de todas de todas las culturas" "Es bueno que sepan culturas diferentes" "Així quan dius que ets ciutadà del món, és correcte, no és una frase feta."</p>
<p>És important pertànyer a una cultura, però més d'una no és beneficiós</p>	<p>"Ósea es respetable y aceptamos a todo el mundo pero creo que teniendo tu propia cultura no te hace falta más." "Porque hay culturas que no són iguales a las nuestras pero tenemos respeto"</p>
<p>No és important pertànyer a cap cultura</p>	<p>"No és important d'allà on provinguis, mentre sempre tinguis respecte als altres" "Simplemente no sigue cultura como tal"</p>

Taula 1. Observacions dels enquestats sobre la seva resposta a la pregunta anterior

Aquesta taula conté totes les respostes sense modificar-les, només corregint algunes faltes o errors tipogràfics. No s'han inclòs aquelles respostes buides de significat (per exemple: no vull justificar).

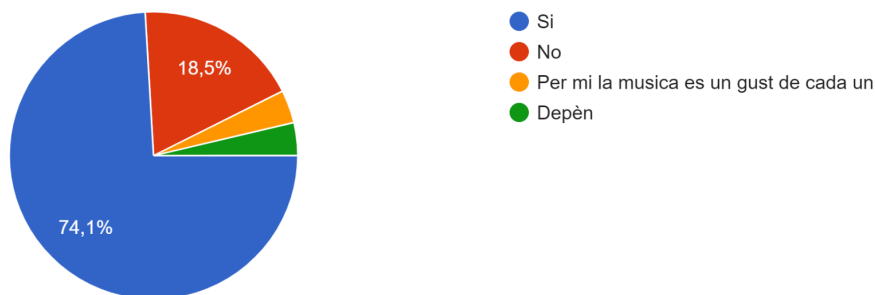
Les dues darreres preguntes de l'enquesta feien referència a la importància de tenir una clara identitat cultural i a la importància de la música a l'hora de crear la identitat personal. Els resultats varen ser els següents:

Creus que tenir una clara identitat cultural facilita el desenvolupament de la identitat personal? ¿Crees que tener una clara identidad cultu... facilitates the development of personal identity?
27 respostes

Figura 6. Importància de la pertinença en una cultura per desenvolupar una identitat

Creus que la música és important a l'hora de formar la identitat d'una persona? ¿Crees que la música es importante para formar la identidad de u...ys an importan role in building someones identity
27 respostes

Figura 8. Importància de la música per formar una identitat personal

Entrevista a la TIS de l'escola

L'entrevista a la tècnica d'inclusió social de l'escola, adjuntada als annexos, pretenia fer un retrat del punt de vista d'una professional respecte a les identitats i l'efecte de la música en la construcció d'aquesta.

Al llarg de la conversa, la TIS posa de manifest la situació de vulnerabilitat en la qual es troben els nens i nenes de l'escola i les seves famílies a causa de les seves procedències i situacions econòmiques. Després d'explicar breument

quines són les seves tasques i funcions, va expressar la seva opinió sobre la diversitat present a l'escola:

"Per un cantó ho veig molt ric, perquè són nens que no creixeran racistes. Creixeran molt més acostumats a viure davant la diversitat i això els ajudarà a viure en aquest món globalitzat."

Un cop reconeguda la riquesa que ofereix un context com el de l'escola, vaig demanar-li què passava amb aquells infants migrants (o de família migrada) que a casa es trobaven amb una identitat i cultura i a l'escola se'n trobaven a una de completament diferent. A això ella respon:

"Sí que hi ha un xoc cultural [...] el que veig és que la seva cultura forma part de la seva identitat".

Afegeix que les famílies immigrants aprenen a conviure, però en molts casos és només de cara a la galeria. A dins de casa no deixen infiltrar-se els valors i costums de la cultura "autòctona".

Quan li vaig preguntar quin efecte tenia aquest xoc entre cultures per als infants de l'escola, em va dir:

"Aquí jo no trobo que hi hagi cap xoc, perquè precisament treballem perquè aquest problema no hi sigui"

A continuació va afegir:

"En principi, pel que jo de moment estic veient, és que pràcticament no integren la cultura d'aquí. Se saben adaptar de cares de la llar enfora, però dins de la llar encara conserven les seves tradicions".

Des de la meua perspectiva, la situació que planteja la TIS és un clar conflicte per als infants, però quan ho vaig posar sobre la taula ella va concloure:

"De moment, no hi ha hagut cap claustre, cap reunió, cap mestre m'ha vingut a dir que això sigui un prejudici. Jo no m'he trobat en cap conflicte, de moment conviuen. Perquè és clar, si van a la mesquita ells, no impliquen a ningú d'aquí. Són coses que fan de cares enfora, aquí tots són iguals".

Pel que fa a la música expressa:

"La música, com bé dius, és universal i, precisament des d'aquesta escola, és una competència que es treballa moltíssim".

Per acabar l'entrevista vaig preguntar-li si ella creia que la música podia ser el camí per poder trobar un diàleg entre les diverses cultures, i va afirmar-ho rotundament. Per concloure l'entrevista, i referint-se al paper de la música en aquest diàleg esmentat, va afegir:

"La música no sap de barreres, no sap d'idiomes i no sap de cultures".

Observació participant dels infants

Durant els tres mesos de pràctiques, sobretot durant el darrer, quan el tema del TFG estava del tot concretat, vaig estar elaborant un registre anecdòtic de tot allò que pogués estar relacionat amb la música o la identitat dels infants de l'escola Àgora. Després d'analitzar les dades recollides es poden dividir en 3 grans blocs: observacions sobre música, observacions sobre identitat i observacions sobre la percepció de la música escolar.

Pel que fa al bloc de música, he recollit els moments els quals la tutora, per exemple, els deixava triar una cançó per escoltar mentre esmorzaven a aquells infants que feien anys un dia de classe. Tres dels aniversaris es van celebrar amb cançons de Bizarrap, un amb una cançó titulada "Bocadillo de tortilla" i un darrer alumne amb una de Coldplay.

La majoria, però, han estat moments puntuals quan els infants es posaven a cantar cançons diverses. Alguns dels registres són:

- "Dimecres 17 d'abril: Hem celebrat el dia de l'esport i una de les estacions de joc era de saltar a corda. En aquesta parada tots els infants han cantat cançons tradicionals com ara "La Xarranca", "A la barrejada", "Si la barqueta es tomba"..."
- "Dimarts 23 d'abril: A l'hora del pati, espontàniament, dues alumnes estaven jugant a jocs de mans cantant cançons: "Don federico", "Chocolate", "En la calle veinticuatro"... Totes elles en castellà".
- "Divendres 26 d'abril: Hem visualitzat un [vídeo](#) publicitari i ha sorgit el debat del poder de la música per emocionar. Tots els infants comenten anècdotes en les que es mostra el valor emocional que té la música."
- "Divendres 10 de maig: Els alumnes de 4t han anat d'excursió i pel camí no han parat de cantar les diverses cançons del musical de la Sireneta."

Pel que fa al segon bloc, referent a la identitat, s'han recollit anècdotes puntuals en què es veien reflectits trets culturals, llengües, religions... A la classe de 3r, per exemple, hi ha diversos infants que fan servir el castellà a casa com a llengua vehicular, tot i que no és la llengua materna dels seus pares. Quan, al llarg dels dies, vaig intentar preguntar per què no parlaven la llengua originària dels pares, els infants no m'ho sabien respondre. Altres entrades significatives del registre anecdòtic són:

- "Dimecres 14 de febrer: Molts dels nens i nenes de l'escola comenten que és Sant Valentí. Alguns alumnes regalen dibuixos a les mestres. Cap dels docents celebra aquesta festivitat".
- "Divendres 16 de febrer: Després de dinar hem fet tutoria. Ha sigut el meu moment preferit de tota la setmana. La tutora ha volgut explicar un conte sobre el respecte. La conversa que se n'ha derivat ha portat als nens i nenes a reflexionar-se què els fa sentir malament, la necessitat que tenim a vegades de plorar, els beneficis que té poder plorar i que et facin costat... Ha sigut molt emotiu i dues alumnes han acabat l'hora plorant."
- "Dimecres 6 de març: Hem visualitzat un vídeo sobre quin és el color "carn". Després de debatre sobre el tema, hem agafat les pintures i havien d'intentar fer el seu color de pell."
- "Divendres 15 de març: A tutoria hem llegit el llibre d'Orelles de Papallona. Això ha donat peu a parlar de les diferències socioeconòmiques i dels models de vida dels infants de l'aula de 3r".
- "Dilluns 22 d'abril: El tutor de 6è ens ha comentat que de tota l'escola només uns 7 alumnes han demanat flors per Sant Jordi."
- "Dilluns 6 de maig: Un alumne de 3r comenta que al cap de setmana ha fet la primera comunió. Molts alumnes no saben què és i passem una estona comentant que és la comunió per als que segueixen la religió cristiana".

Per acabar, el registre anecdòtic també consta de fragments que recullen la percepció dels infants sobre l'assignatura de música. Des que vaig començar l'observació a inicis de febrer fins al darrer dia de pràctiques, a les hores de música s'ha treballat exclusivament el musical de La Sireneta. Els infants, que al principi podrien haver estat motivats, ja no ho estaven gens. Sempre que tocava música hi havia com a mínim un nen o nena que es queixava i deia que no volia fer-ne. Cap a mitjan abril, quan es van incrementar els assajos i es van començar a treure hores de docència per assajar l'obra de teatre, els alumnes ja no en volien sentir ni a parlar. En diverses converses, amb infants i professors, ha sortit la idea que no estan aprenent res útil a les hores d'aquesta especialitat. A una de les entrades del diari de pràctiques, adjuntada als annexos, recullo:

“L'única cosa que estan fent a les sessions de música és aprendre, de manera repetitiva i molt poc analítica, les lletres, melodies i coreografies de les cançons del musical. Sense haver de fer una anàlisi massa exhaustiva, ja es pot veure que, amb aquesta manera de treballar, no s'està desenvolupant cap competència i no es poden adquirir massa sabers”.

Aquests fragments, extrets directament del registre anecdòtic i el diari de pràctiques, permeten extreure una visió global de les observacions fetes al llarg d'aquest estudi.

Discussió i conclusions

La discussió dels resultats, per tal d'estructurar-la i fer-la més amena, es durà a terme seguint els 3 blocs en què s'ha dividit la presentació de les dades de l'observació participant: Identitat, música i docència de l'especialitat.

Identitat

Analitzant més en detall, tant pel que fa al qüestionari com a l'entrevista amb la TIS, podríem extreure'n la conclusió que no existeix cap mena de conflicte en la creació d'identitat dels infants migrants o de famílies migrants. Considero que aquests resultats tenen poc valor, ja que a través de l'observació participant, s'ha pogut confirmar que sí que existeix un conflicte. A més, la revisió de la teoria entorn aquest aspecte que s'ha fet en el marc teòric contradiu els resultats d'aquesta cerca. Aquesta discordança podria venir donada al que s'ha comentat a l'inici d'aquest punt: la participació en el qüestionari no acaba de reflectir del tot la realitat de l'escola. Per altra banda, a l'entrevista la TIS es contradiu, ja que primer afirma que hi ha un xoc cultural per després desmentir-ho.

"La construcció de la identitat pot ser un procés llarg i difícil, però si els joves aconseguen establir una identitat coherent i satisfactòria, poden sentir-se més segurs i confiats en el seu lloc en el món" (Salhi, 2023, p.8). Si l'escola garanteix un espai segur per crear bases fortes de la identitat, aquest procés serà molt més senzills per als infants del centre.

El que sí que es pot extreure d'aquesta recerca és la riquesa que implica un context tan divers com el que presenta l'escola. Això cal aprofitar-ho i treure'n profit en comptes de veure-ho com un obstacle per als processos d'aprenentatge. L'escola és l'encarregada de preparar els infants per a la seva vida a la societat, si aquesta societat és plural, així ha de ser-ho també l'escola.

Per acabar, la riquesa cultural és valorada tant per famílies, com per professionals i alumnes: "Els nens i nenes de la classe de tercer que no són musulmans estaven molt nerviosos perquè els seus companys i companyes que feien el ramadà els expliquessin com havia anat la festa del Xai" (fragment extret del registre anecdòtic). És doncs una obligació extreure'n profit i a l'escola presentar una educació que ofereixi espai per totes aquestes diferències.

Música

Les tres eines de recollida de dades ens permeten afirmar que la música té un alt impacte en les vides dels nens i nenes de l'escola. La TIS explica com l'escola té un compromís important amb la música. A través de l'observació ha quedat confirmat que aquella música que aprenen els nens i nenes a les aules, la canten en moments de joc i lleure. Per acabar, al qüestionari, les famílies afirmen que la música, en general, té gran importància a les vides dels seus fills. A més, posen de manifest que escolten músiques diverses, tant dels seus països d'origen com de Catalunya i altres indrets. La música escoltada és força més comuna que la cantada. És preocupant la dada que només un 59,3% dels fills dels enquestats canten de manera habitual. L'escola podria tenir un gran impacte en aquest percentatge.

La música, en tant que portadora d'ideologies, valors i una gran càrrega emocional, és una bona eina per construir i perfilar la identitat personal (Marcet, 2013, p.373). Si des de l'escola només s'ofereix un repertori que representi a la cultura autòctona, això presentarà problemes per als infants immigrants o de famílies migrades (Ballestín, 2008). Per això cal revisar què es fa a les hores de música i com es duen a terme aquestes pràctiques.

Docència

Un cop exposats els resultats es pot veure que l'escola influeix activament en la música que escolten i canten aquests infants. Si el centre educatiu ofereix només un tipus de música i model cultural, perpetuem aquest conflicte d'identitats creuades i no ajudem als infants que creixen en situacions de dobles cultures.

Com s'ha dit a l'apartat d'identitat, l'escola hauria de presentar una educació que ofereixi espai per totes aquestes diferències. El primer pas per poder oferir aquest tipus d'educació és una bona formació del professorat. Cal també plantejar-se quin currículum ocult s'està infiltrant en les nostres pràctiques docents (Ballestín, 2008, p.29): els referents que es presenten són diversos?, es fa servir un punt de vista eurocentrista?, s'ofereixen espais perquè es puguin sentir representats tots els alumnes de l'escola?...

No hi ha una sola fórmula per solucionar aquest conflicte, però l'escola hauria d'intentar minoritzar les repercussions negatives que pateixen els infants en aquesta situació. Les hores de música són un bon punt per començar, gràcies a aquest vessant emocional que té la música. El fet que sigui un llenguatge universal també la fa un bon inici per tractar la diversitat.

En conclusió, els objectius d'aquest TFG eren:

1. Copsar la realitat cultural que coexisteix a l'escola Àgora de Girona.
2. Analitzar quin espai ocupa la música en la vida dels infants i famílies de l'escola.
3. Relacionar el concepte d'identitat cultural i música, trobant els lligams que fan de la música un component necessari en el desenvolupament de tota identitat.

La realitat cultural de l'escola Àgora ha quedat vastament reflectida al llarg d'aquestes pàgines. S'han presentat percentatges i dades sobre la realitat de l'escola que permeten emmarcar bé el context d'aquesta recerca.

La importància de la música per als seus infants i famílies s'ha pogut descriure gràcies a les dades obtingudes, recollides i discutides en els punts de "Resultats" i "Discussió". La naturalesa de les eines de recollida de dades ha permès triangular les dades i veure 3 punts de vista diferents.

El darrer objectiu, relacionar el concepte d'identitat cultural i música, és més elaborat de justificar. Amb aquesta recerca s'ha fet palpable la dimensió emocional de la música. També, a través de l'observació participant i l'entrevista, s'ha pogut confirmar que l'escola té un alt impacte amb les músiques que escolten i canten els infants. Si es relacionen aquestes dues afirmacions, es veu clar que cal revisar com fem música a l'escola i quin repertori preparem. Si les escoles són entorns diversos, el contingut que se'ls ofereix ha de ser-ho també. D'aquesta manera s'ofereix un espai de respecte i coneixença per a tots als nens i nenes del centre. Només així s'aconseguirà una educació en la diversitat rica i beneficiosa per a tothom, que permeti el lliure desenvolupament de la identitat personal i minimitzi els xocs culturals que enfronten els infants migrants.

Així doncs, com impacta la música a la construcció d'identitat dels infants immigrants de l'escola Àgora de Girona?

La música és un llenguatge transversal i universal que té un alt component emocional. Això la converteix en una gran eina per treballar, des de l'escola, la diversitat d'aquesta societat plural. Els infants de l'escola Àgora, subjecte d'aquest estudi, situen la música com a quelcom important en la seva vida, per tant, seria intel·ligent aprofitar aquesta situació per minimitzar els possibles conflictes d'identitat d'aquests nens i nenes.

Limitacions i prospectiva de la recerca

Aquest treball de final de grau ha hagut de superar diverses limitacions a l'hora de dur-se a terme. Principalment, cal destacar que el període de pràctiques és només de tres mesos, dels quals el primer encara no s'havia acabat de concretar el tema del TFG. Això ha fet que l'observació participant sigui breu. Aquesta metodologia de recollida de dades, com s'ha establert en l'apartat de mètode, també consta de diversos obstacles a l'hora de poder percebre la realitat dels infants:

- Relacions de poder entre l'observador i els infants.
- Diferència d'edat
- Limitacions en el temps i l'espai

Per altra banda, al qüestionari va haver-hi poques respostes. És possible que el fet que es tractés de famílies que no estan acostumades a participar d'aquesta manera a la vida escolar, influís a la participació. Una altra qüestió a tenir en compte és la barrera idiomàtica, que segur que també va ajudar a no aconseguir una alta participació. Cal tornar a destacar que dels enquestats hi havia un alt percentatge de famílies del país i això fa que els resultats no acabin de representar la globalitat de l'escola.

Pel que fa a la prospectiva de la recerca, les dues últimes preguntes, i la resposta que s'ha obtingut a aquestes, posen de manifest la necessitat que es duguin a terme més estudis en la línia que segueix aquest TFG.

La recerca, doncs, hauria de continuar avançant per aquest camí per tal de poder oferir a les escoles la base necessària per arribar a l'adolescència amb unes bases fermes que permetin als individus desenvolupar-se en aquest món plural sense tenir grans problemes identitaris. Cal tractar aquest fenomen des de totes les àrees, però no es pot oblidar el potencial que té la música per facilitar el camí i oferir als infants quelcom que els faciliti el coneixement de la seva pròpia cultura, la del país i totes les altres cultures presents en la societat en la qual viuen.

Referències documentals

Barth, F. (1976). *Los grupos étnicos y sus fronteras*. Fondo de cultura económica, México.

Besalú, X. (2006). *Diversitat cultural i educació. Per una educació intercultural a les escoles d'educació primària*. Universitat de Girona.

Casadevall Crespo, L. (2021). *Anàlisi de pràctiques interculturals i inclusives que compten amb la participació de la comunitat educativa: una revisió sistemàtica*.

Departament d'Educació (2018). *Dispositiu formatiu en interculturalitat per a tècnics LIC 2018*

Espín, J. V., & [y otros]. (1998). *Elaboración de un cuestionario para medir la identidad étnica y la aculturación en la adolescencia*. *Revista de Educación*, 315, 227–249.

González Martínez, J. (7 d'oct. 2022). [Mestres UdG. TFG. M3] *Recerca qualitativa*. [Vídeo]. <https://youtu.be/OLJuxHBUxQc>

Marcet Espinosa, À. (2013). *La identitat de l'expressió musical*. Universitat de Barcelona.

Salhi Mamouni, B. (2023). *Identitat creuada: el conflicte d'identitat en immigrants i fills d'immigrants marroquins i com repercuteix aquest en les seves vides*.

Annexos

Entrevista a la tècnica d'inclusió social

Transcripció:

Bon dia, soc l'Anna Raurich estudiant de 4t de MEP de la UdG i haig de fer una entrevista pel meu treball de final de grau que va sobre la identitat, el paper que té la música en aquesta construcció d'identitat i el conflicte que hi ha d'identitat amb nens migrants o de famílies migrants.

Com que tu, Esther, ets la tècnica d'inclusió social de l'Àgora, he trobat oportú fer-te l'entrevista a tu. Només que sàpigues que estic gravant l'entrevista per enregistrar les respostes. Et sembla bé?

Sí.

Perfecte. Doncs, primer de tot m'agradaria que m'expliquessis una mica de què es tracta la teva feina. Quin és el teu paper aquí?

La figura d'integradora social, tot i que seria una figura important per incloure a totes les escoles, de moment només existeix en escoles d'alta i màxima complexitat. Per què en aquestes escoles? Doncs perquè en aquestes escoles hi ha moltíssima diversitat de cultures. Aquí podem conviure tranquil·lament 7 o 8 nacionalitats de països diferents. Això què fa? Doncs posa en situació de vulnerabilitat als nens i a les seves famílies. Per què són vulnerables? Primer de tot, perquè no tenen tota la documentació necessària. Això fa que no puguin accedir a un habitatge, a un compte bancari, a una feina... La barrera idiomàtica també obstaculitza molt. Tot això els vulnera i, per tant, es fa necessari un acompanyament més emocional i d'orientació cap a quins recursos han d'anar.

Al mateix temps també fem aquesta inclusió i integració social amb aquests nens a través de les extraescolars. Perquè no hi hagi una discriminació econòmica, des de l'ajuntament beca aquestes activitats. Així tots hi poden tenir accés i tots queden a un nivell socioeconòmic similar. El que detecto,

també, són nens que, a les hores de pati, no tenen xarxa: miro que no estiguin sols, que sempre puguin jugar amb algú...

Me'n cuido, bàsicament, de tots els nens socials. A més, si un nen necessita que estigui per ell per millorar la seva autonomia, el meu paper és clau. També, si hi ha un nen amb dificultats d'aprenentatge i necessita (només en els nens socials) un acompanyament també és feina meva vetllar perquè s'apliquin mesures universals (com per exemple ajudar-lo a llegir els anunciats, mirar que tingui l'agenda...). Faig, a més, de nexa entre l'escola i la família, perquè sempre que hi ha dificultats és molt important que no hi hagi cap salt, que hi hagi una continuïtat i que la família estigui al cas de tot. Això el que fa és apropar tots els recursos i fa que tot tiri cap endavant. I així, a grans trets, és aquesta la meva tasca.

D'acord, perfecte. És molt necessari aquest paper en aquesta escola perquè, com has dit, hi ha molta diversitat. Aquí tinc unes dades que vam imprimir amb la Beth, la directora, que diu que els nombres reals són que, dels més o menys 200 alumnes que hi ha a l'escola (204 exactes), 146 són nascuts a Espanya, però només 116 tenen la nacionalitat. Després vam parar-nos a analitzar classe per classe i vam arribar a la conclusió que només 36 d'aquests infants són nascuts de famílies espanyoles, i d'aquests 36 infants 12 són d'ètnia gitana. Des de la teva perspectiva, com veus aquesta realitat dels infants a l'escola?

Per un cantó ho veig molt ric, perquè són nens que no creixeran racistes. Creixeran molt més acostumats a viure davant la diversitat i això els ajudarà a viure en aquest món globalitzat. Per altra banda, és cert, tot i que no està bé dir-ho perquè totes les escoles haurien de ser igualitàries, però amb la barrera idiomàtica i el poc acompanyament a les tasques escolars que hi ha des de casa, sí que és veritat que l'escola ha d'atendre a aquesta diversitat i això fa que potser pel que fa a continguts no es pugui avançar tan ràpidament i es vagi una mica més lent. Per un cantó tenim això que va en detriment, però per un altre cantó penso que queda compensat per totes les altres competències que acaben assolint pel que fa a treball comunitari, a

l'hora d'entendre altres religions i cultures... Inclús a vegades hi ha anècdotes de nens nascuts aquí amb famílies catalanoparlants que també volen fer el ramadà. A vegades també m'he trobat en alguna situació que els nens nascuts aquí es veuen marginats perquè els altres fan ramadà i els altres deixen fer una sèrie de coses que a ells no. A vegades et trobes amb anècdotes divertides. Però jo soc partidària de conviure amb aquesta diversitat perquè és on anem, és el món divers avui dia.

Clar, és veritat que és un context molt ric. A més, l'escola té l'objectiu de preparar als nens i nens per a la seva vida a la societat i, si la societat és diversa, l'escola t'ha d'educar per ser respectuós amb tot això.

Clar.

Pel que fa a la identitat, aquesta apareix en el moment en què un grup es posiciona envers un altre per una sèrie de característiques o qüestions que els fan semblants entre ells i diferents amb els altres. Què passa, doncs, amb tots aquests nens immigrants o de famílies migrades que es troben amb una identitat i una cultura a casa i una identitat i una cultura diferents de l'escola. Com ho veus i com ho vius?

Sí que hi ha un xoc cultural. Jo porto un grup de mames que els ensenyo català i allà exposo les característiques d'aquesta societat nostra en contraposició a la seva. El que veig és que la seva cultura forma part de la seva identitat. I, sí, aprenen a conviure perquè en principi són molt respectuosos, però sí que hi ha coses que costa molt que puguin tenir una mirada oberta. Com per exemple: encara són cultures molt masclistes. Jo, a vegades, els vull fer entendre que és important una educació sexoafectiva als seus fills, que s'ha de començar a una edat molt primerenca a parlar d'això, i ells no volen ni sentir a parlar d'aquest tema. Els matrimonis concertats encara els troben que estan bé quan, des d'aquí, nosaltres pensem que ha d'haver-hi una llibertat d'elecció. En canvi, hi ha un

sentiment d'unitat familiar molt fort, entre ells s'ajuden molt... tenen coses molt bones també eh!

Clar, jo veig aquestes diferències, vull fer que entenguin la meva visió i em trobo una barrera. Però tots són pares en principi molt afectuosos. A vegades els faig alguna formació sobre educació positiva per ensenyar altres models d'educació que també funcionen. Perquè, de fet, és el que funciona: el coercitiu, en principi, no funciona mai. Si funcionés a través d'alguna cosa extrínseca, no intrínseca, que és el que realment ha de funcionar, on es veu que hi ha un aprenentatge.

Bé, en principi jo no he tingut mai cap problema i són famílies molt ben educades properes i afectuoses. Però clar, és que és la seva identitat per ells, igual que és la meva.

Clar, i amb els infants que conviuen amb les dues cultures? Perquè ells estan creixent amb uns valors a l'escola, perquè l'escola transmet uns valors, unes cultures i unes tradicions molt arrelades al país on estem, concretament Catalunya perquè la nostra educació és en català, però aquests infants tenen les dues versions. O sigui, estan desenvolupant tota aquesta identitat al voltant de la cultura catalana/cristiana/catòlica, mentre a casa es desenvolupa una cultura completament diferent. Com veus tu aquest xoc entre cultures dels infants?

Aquí jo no trobo que hi hagi cap xoc, perquè precisament treballem perquè aquest problema no hi sigui. Veurem quan siguin grans com gestionaran a la seva vida pròpia, la seva llar, si estan amb una persona de la mateixa cultura, si es casen amb una persona del país, i si conviuen les dues cultures: si faran ramadà, si faran Nadal...

En principi, pel que jo de moment estic veient, és que pràcticament no integren la cultura d'aquí. Se saben adaptar de cares de la llar enfora, però dins de la llar encara conserven les seves tradicions.

I creus que això no és un conflicte pels infants.

De moment, no hi ha hagut cap claustre, cap reunió, cap mestre m'ha vingut a dir que això sigui un prejudici. Jo no m'he trobat en cap conflicte, de moment conviuen. Perquè és clar, si van a la mesquita ells, no impliquen a ningú d'aquí. Són coses que fan de cares enfora, aquí tots són iguals.

D'acord. Com t'he dit al principi, el TFG va sobre la música i l'impacte que té en tota aquesta qüestió, ja que la música sempre s'ha dit que és un llenguatge universal, que és capaç de transmetre sentiments i una part molt més emocional que, potser, el llenguatge, i la barrera idiomàtica no permeten transmetre. Vaig pensar que era important analitzar aquestes dues qüestions: música i identitat. Tu creus que la música pot tenir algun efecte, positiu o negatiu, en la construcció de la identitat d'aquests infants?

La música no pot tenir mai un efecte negatiu, al contrari. La música, com bé dius, és universal i, precisament des d'aquesta escola, és una competència que es treballa moltíssim. De fet, cada any fem un musical en el qual es treballen diferents competències. Només cal veure com ho gaudeixen tot els nens. Emociona veure-ho: com s'aprenen les lletres, els balls... Forma part de la seva educació, la música, en aquesta escola. Jo crec que els dona un benefici emocional perquè veig que la gaudeixen, se senten feliços i aprenen a valorar la música.

I creus que la música pot ser el camí per poder trobar un diàleg entre aquestes dues cultures?

Sense cap dubte. La música no sap de barreres, no sap d'idiomes i no sap de cultures. Només els has de veure a l'obra de teatre: allà tots són iguals.

Doncs moltes gràcies, Esther, això és tot.

De res, gràcies a tu. Me n'alegro d'ajudar-te.

Dijous 25 d'abril de 2024 (12:30h)
Aula TIC, Escola Àgora, Girona

Fragment del diari de pràctiques

Tot i que aquesta setmana hi ha hagut diversos temes que mereixen una reflexió més detallada, analitzaré més profundament la qüestió referent a l'aprofitament de les hores de classe. Cada hora de docència s'han de rendibilitzar al màxim, però aquesta realitat pren més força en totes aquelles matèries que només es cursen una hora setmanal. Per aquest motiu, aquesta entrada fa referència a l'assignatura de música.

Els especialistes de música sempre reivindiquen que la seva àrea és important i que no se li està donant el lloc que hauria d'ocupar dins l'educació dels infants. Encara més, el currículum no la contempla ni com a una disciplina individual, l'inclou dins de l'àrea d'Educació Artística, que engloba: educació musical, educació plàstica i visual, educació audiovisual i educació en arts escèniques i performatives. Segons el currículum, l'àrea musical ha de proporcionar pràctiques educatives que afavoreixin l'aprenentatge de competències i sabers relacionats amb la percepció, l'anàlisi, la creació i la interpretació.

Al llarg de la setmana puc veure i analitzar 5 grups diferents fent música: 1r, 3r, 4t, 5è i 6è. L'única cosa que estan fent a les sessions de música és aprendre, de manera repetitiva i molt poc analítica, les lletres, melodies i coreografies de les cançons del musical. Sense haver de fer una anàlisi massa exhaustiva, ja es pot veure que, amb aquesta manera de treballar, no s'esta desenvolupant cap competència i no es poden adquirir massa sabers.

Les competències que s'han de treballar des d'aquesta assignatura són:

- Competència específica 1: Descobrir propostes artístiques de diferents cultures, èpoques i estils, mitjançant la percepció i la vivència, per desenvolupar la curiositat, el respecte i el gaudi.
- Competència específica 2: Investigar i analitzar diferents manifestacions culturals i artístiques i els seus contextos emprant diversos canals i mitjans d'accés a la informació, per desenvolupar el pensament propi, la identitat cultural i l'esperit crític.
- Competència específica 3: Experimentar i crear amb les possibilitats del so, la imatge, el cos i els mitjans digitals i multimodals, mitjançant activitats i

experiències que incorporin l'aprenentatge autoregulat per expressar i comunicar coneixements, idees, sentiments i emocions.

- Competència específica 4: Dissenyar, elaborar i difondre creacions culturals i artístiques col·laboratives, assumint diferents rols, posant en valor el procés, per desenvolupar la creativitat, el sentit de pertinença i arribar a un resultat final.

Així doncs, contrastant la proposta que fa el currículum amb les observacions fetes dins l'aula, es pot afirmar que a l'escola els infants no estan aprofitant les hores de música. La idea de fer un musical pot ser molt rica, però s'ha de fer bé i saber extreure'n suc en cada moment. Cal aprofitar l'hora i no perdre de vista que, en l'educació actual, l'infant ha de ser el centre del seu propi procés d'aprenentatge. D'aquesta manera estarem preparant als nens i nenes per a la seva vida com a ciutadans amb criteri propi. De la manera que s'està duent a terme a l'escola només aconseguim infants que reproduïxen, una vegada i una altra, un text, una melodia i uns moviments, però que en cap moment se'ls ha demanat la seva opinió, se'ls ha donat peu a descobrir què s'amaga darrere dels ritmes, la relació que hi ha entre les síl·labes i les figures musicals, etc.

Les classes de música són sempre iguals, i això fa que la desmotivació de l'alumnat creixi: per una banda, no participen activament en el seu aprenentatge i, per altra banda, repeteixen cada setmana el mateix model de classe magistral centrada en la mera repetició. Un inici per resoldre aquesta deficiència és oferir més diversitat a l'hora de presentar les propostes als infants:

- Permetre que ells puguin crear part de la lletra del musical en comptes de donar-los la feina feta. Per fer-ho cal que aprenguin sobre els ritmes, les figures musicals, les síl·labes... Es pot fer un treball molt ric només fent aquest petit canvi.
- Oferir espais perquè experimentin corporalment. A l'escola hi ha una coreògrafa que fa tots els balls del musical. Potser és una feina prescindible, ja que els nens i nenes d'entrada els agrada molt moure's i experimentar amb el seu cos. D'aquesta manera potencïes el treball en grup, l'escolta activa, la coordinació...

- Entendre que el musical que es farà és una producció escolar i el resultat no ha de ser perfecte. Potser no cal que es perdi cada hora de música (i hores d'altra docència) per fer el musical. Es poden continuar avançant en altres direccions si divideixes l'hora en dues parts: mitja hora de musical i mitja d'altres aspectes més diversos i amplis (seguint el currículum com a guia, però es pot ampliar i diversificar depenent de les necessitats educatives de l'alumnat).

La proposta de fer un musical escolar és molt potent, però no pot significar la pèrdua de qualitat educativa en cap dels àmbits. A l'Àgora el musical és sinònim de no fer música i centrar-se només en el musical i això juga en detriment de l'educació dels nens i nenes de l'escola.